

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۳/۱۳

بررسی و تحلیلی بر وضعیت سالمندی جمعیت شهری استان خوزستان^۱

حسن محمودزاده^۲، توکل آقاپاری هیر^۳، داود حاتمی^۴

چکیده

یکی از پدیده‌های جهان امروز، افزایش سن و پیر شدن جمعیت است. در حال حاضر کشور ایران مرحله‌ای انتقال ساختار سنی جمعیت از جوانی به بزرگسالی و سالم‌خوردگی را تجربه می‌کند. با این که جمعیت سالمند سهم کمی از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده است، اما آهنگ پرشتاب کاهش باروری ایران طی دو دهه‌ی اخیر، فزونی سرعت رشد جمعیت سالمند در مقایسه با رشد کل کشور و پیش‌بینی افزایش تعداد سهم سالم‌خوردگان در سال‌های آتی، لزوم برنامه‌ریزی آینده‌نگر برای کنترل مسائل مربوط به این گروه از جمعیت را مورد تأکید قرار می‌دهد. با توجه به این که این گروه به‌عنوان یک گروه ویژه، نیازهای ویژه و خاص خود را دارند ضروری است که سکونت‌گاه‌ها به‌ویژه شهرها با این نیازها تطبیق یابند. هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت سالمندی جمعیت شهری استان خوزستان می‌باشد. روش تحقیق در این مقاله ترکیبی است از روش‌های توصیفی، تحلیلی، اسنادی، کتابخانه‌ای و تحلیل ثانویه می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد از بین ۲۷ شهرستان استان ۲۲ شهرستان دارای سالمندی زنانگی (جمعیت غالب سالمند زنان) هستند، ۴ شهرستان دارای سالمندی مردانگی (جمعیت غالب سالمند مردان) هستند و در شهرستان لالی تعداد سالمندان زن و مرد برابر هستند. بیشترین تعداد سالمند را در بهبهان داریم با ۶/۲۳ درصد جمعیت (پیرترین شهرستان استان) و کم‌ترین میزان سالمند را در کارون (جوان‌ترین شهرستان استان) داریم. بیشترین سالمند زن را در شهر آغاجاری داریم با ۵۷/۶۶ درصد و بیشترین سالمند مرد را در شهر اندیکا داریم با ۵۳/۱۳ درصد. طبق شاخص سه سطحی سازمان ملل از ۲۷ شهرستان استان ۹ شهرستان (کارون با ۳/۳۲، حمیدیه با ۳/۴۲، هویزه با ۳/۴۸، ماهشهر با ۳/۵۱، باوی با ۳/۵۵، امیدیه با ۳/۳۶، شادگان با ۳/۶۷، دشت آزادگان با ۳/۷۶، باغملک با ۳/۸۹ درصد)، جوان، ۱۷ شهرستان (شهرستان رامشیر با ۴/۱۲، رامهرمز با ۴/۲۲، شوش با ۴/۲۶، خرمشهر با ۴/۳۷، ایذه با ۴/۳۷، اهواز با ۴/۳۸، آبادان با ۴/۵، شوشتر با ۴/۶۶، گتوند با ۴/۸، اندیمشک با ۴/۹۴، هندیجان با ۵/۰۴، دزفول با ۵/۱۴، آغاجاری با ۵/۳۱، هفتکل با ۵/۳۱، لالی با ۵/۳۳، اندیکا با ۵/۴۹ و مسجدسلیمان با ۵/۵۴ درصد) بزرگسال و یک شهرستان (بهبهان با ۶/۲۳)، سالم‌خورده است.

واژگان کلیدی: سالمندی جمعیت، جمعیت شهری، استان خوزستان.

^۱ این مقاله برگرفته از رساله دکتری آقای داود حاتمی در رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، به راهنمایی نویسنده اول و مشاوره نویسنده

دوم در گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تبریز می‌باشد.

^۲ دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده برنامه ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

^۳ دانشیار، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

^۴ نویسنده مسئول، دانشجوی دکترای تخصصی جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. پست الکترونیک:

Davoud.hatami@yahoo.com

مقدمه

یکی از مشکلات عمده‌ی جمعیتی در کشورهای جهان، مسئله‌ی سالخوردگی جمعیت و پیامدهای ناشی از آن است. بر اساس پیش‌بینی‌ها در سال ۲۰۲۵ میلادی، از هر هفت نفر در جهان، یک نفر بیش از ۶۰ سال خواهد داشت. پیر شدن جمعیت عبارت است از مرحله‌ای که طی آن افراد سالمند نسبت بیشتری از کل جمعیت را به خود اختصاص می‌دهند (نایب حبیب، ۱۳۹۱: ۵). سالمندی را به طور قراردادی مترادف با آغاز سن ۶۵ سالگی می‌دانند (میرچولی و داودپور، ۱۳۹۴: ۱۶) و یا سالمندان افرادی هستند که سن آن‌ها ۶۰ سال و یا بالاتر است (در این پژوهش تمام افراد ۶۵ ساله و بیش‌تر به عنوان افراد سالمند در نظر گرفته شده‌اند). بر اساس یک شاخص جمعیتی معمولاً اگر بیش از ۱۲ درصد کل جمعیت ۶۰ سال و بالاتر (زنجان، ۱۳۶۹: ۴۷، میرزایی و قهفرخی، ۱۳۸۶: ۳۲۶) و یا بیش از ۱۰ درصد کل جمعیت ۶۵ سال و بالاتر باشد جمعیت سالخورده تلقی می‌شود (جهان‌فر، ۱۳۷۴ و قهفرخی، ۱۳۸۶: ۳۲۶). درصد افراد بالای ۶۴ سال سن در ایران به‌طور مرتب رو به افزایش بوده است، به‌نحوی که در سرشماری سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۶۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵، به ترتیب میزان درصد افراد بالای ۶۴ سال سن ۳/۱، ۴/۴، ۵/۲، ۵/۷ و ۶/۱ درصد بوده است (سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن، سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵) و این میزان روزبه‌روز بیشتر می‌شود. امروزه ساختار سنی و جنسی از اهمیت کمی و کیفی بسیاری برخوردار است و از مشغله‌های ذهنی دست‌اندرکاران امور اجرایی در تمام ممالک دنیا محسوب می‌شود. با توجه به عوامل اساسی جمعیت‌شناختی که در ایران و استان خوزستان در حال رخ دادن است، یعنی افزایش امید به زندگی، کاهش موالید و تغییر هرم جمعیتی به نفع سالمندی و با توجه به این‌که این قشر از جامعه نیازهای ویژه و خاص خود را دارند ضروری است که سکونت‌گاه‌ها به ویژه شهرها با این نیازها تطبیق یابند (میرچولی و داودپور، ۱۳۹۴: مقدمه) و به همین دلیل تأمین، حفظ و ارتقای آسایش و آرامش این قشر آسیب‌پذیر یکی از مهم‌ترین چالش‌های کشور به شمار می‌رود که می‌باید در برنامه‌ریزی‌های توسعه اجتماعی به آن‌ها پرداخته شود (نعمتی و آقابخشی، ۱۳۹۲: ۱۶). لذا هدف این پژوهش ارزیابی و تحلیل وضعیت سالمندی جمعیت شهری استان خوزستان به‌منظور فراهم نمودن شرایط نیل به شهر دوستدار سالمند برای شهرهای این استان به‌عنوان راهکاری جهت مناسب‌سازی فضای شهری برای این قشر از جامعه است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تعیین این‌که چه کسی سالمند است و چه تعریفی از این واژه می‌توان بیان کرد، همچون بسیاری از مفاهیم انسانی دیگر، کاری دشوار و پرابهام است. تعریف علمی واحدی از سالمندی دیده نمی‌شود و بسیاری آن را امری نسبی و بر اساس ویژگی‌های فردی، شخصیتی، اجتماعی و فرهنگی تعریف می‌کنند. با این حال، سن ویژگی اصلی و متمایزکننده افراد است و دامنه تأثیرگذاری آن بر بسیاری از جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی قابل توجه است. در واقع، عموم افراد بر اساس سن، فردی را سالمند محسوب می‌کنند. بنابراین، دوره سالمندی در چرخه زندگی افراد، یکی از مراحل پایانی خط سیر زندگی است که بیش از هر ویژگی دیگر با سن تفکیک می‌گردد. دامنه انتخاب سن سالمندی یا پیری، متفاوت است. اما دو نقطه سنی ۶۰ یا ۶۵ سالگی به عنوان دوره ورود به پیری یا سن آستانه سالخوردگی، بیش از بقیه سنین مطرح است. اجلاس جهانی سالخوردگی سازمان ملل که در سال ۱۹۸۲ در وین برگزار شد، سن ۶۰ سالگی را به‌عنوان نقطه تمایز سالمندی در بررسی‌های جمعیتی انتخاب کرد. از طرف دیگر، از آنجایی که مطالعه سالخوردگی جمعیت، اغلب با نگرانی درباره باری همراه است که بر نظام‌های بازنشستگی وارد می‌شود، سالخوردگی جمعیت عموماً از طریق

افزایش در سنین بازنشستگی که معمولاً ۶۵ سال است، مورد اندازه‌گیری قرار می‌گیرد (ضرغامی و میرزایی، ۱۳۹۴: ۷۴). سالخورده شدن جمعیت که برخی جامعه‌شناسان و پیری‌شناسان همچون پیترسون، با توجه به تغییرات ساخت سنی از آن با عنوان خاکستری شدن جمعیت یاد کرده‌اند بیش از هر چیز معلول دو عامل جمعیت‌شناختی و تغییرات آن است: اول؛ کاهش باروری و تداوم آن در یک دوره نسبتاً طولانی مدت و دوم؛ کاهش مرگ و میر یا افزایش امید به زندگی. در کنار این دو عامل، مؤلفه سوم جمعیتی یعنی مهاجرت نیز در سالخوردگی جمعیت به ویژه در سطح منطقه‌ای و نواحی مختلف یک کشور می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای داشته باشد. سالخوردگی جمعیت معمولاً در ارتباط با مراحل پایانی انتقال جمعیت است که کاهش پیوسته در باروری و به دنبال آن کاهش جمعیت گروه‌های جوان‌تر به وقوع می‌پیوندد. افزایش امید به زندگی منتج از کاهش مرگ و میر، در تشدید فرایند سالخوردگی جمعیت نقش قابل ملاحظه‌ای دارد. بدین ترتیب، در روند انتقال جمعیت، تغییرات شگرفی در ساخت سنی جمعیت پدید می‌آید که از آن با عنوان انتقال سنی یاد می‌شود. سالخوردگی جمعیت، یکی از مراحل پایانی انتقال سنی است.

پیشینه پژوهش

میرفلاح نصیری (۱۳۸۶)، در مقاله‌ای تحت عنوان مشخصه‌های جمعیت شناختی سالمندی جمعیت و نماگرهای مربوط در ایران، به این نتیجه رسیده‌اند که، در تدوین برنامه‌های توسعه‌ی ملی و منطقه‌ای به نحو مطلوب موضوع سالمندان باید جریان‌سازی شود و این جریان‌سازی باید در راستای توصیه‌های مجامع جهانی در خصوص سالمندان صورت گیرد. میرزائی و شمس قهفرخی (۱۳۸۶)، در مقاله‌ای تحت عنوان جمعیت‌شناسی سالمندان در ایران بر اساس سرشماری‌های ۱۳۸۵ - ۱۳۳۵، به این نتیجه رسیده‌اند که، با توجه به آهنگ پرشتاب کاهش باروری ایران طی دو دهه اخیر، پیش‌بینی می‌شود حرکت به سمت سالخوردگی جمعیت تسریع شود و با استناد به روندهای مشاهده شده باروری و مرگ و میر و نگاهی به محتمل‌ترین مسیرهای تغییر آن‌ها در آینده برآورد می‌شود که شروع قرن پانزدهم هجری شمسی سرآغاز روند رو به افزایش جمعیت سالخورده در ایران باشد.

نایب حبیب (۱۳۹۱)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان بررسی روندهای شاخص‌های سالمندی در ایران و مقایسه‌ی آن با کشورهای منتخب حوزه‌ی آسیا و اقیانوسیه، به این نتیجه رسیده‌اند که در آینده‌ای نزدیک، کشورهای منتخب با پدیده سالمندی جمعیت مواجه می‌شوند و دیگر اینکه سهم زنان سالمند نسبت به مردان بیشتر خواهد بود و از آن تحت عنوان زنانه شدن سالمندی یاد می‌کنند، که این‌ها خود نیازمند تدبیر و توجه بیشتر دولت‌ها به این پدیده‌ها می‌باشد. تحلیل‌های خط روند نشان می‌دهد که یک رابطه خطی معکوس بین کاهش باروری و افزایش شاخص سالمندی وجود دارد و همچنین یک رابطه خطی مستقیم بین افزایش امیدزندگی و شاخص سالمندی وجود دارد.

نعمتی و آقابخش (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای تحت عنوان تهران شهر دوستدار سالمند، گام‌های آغازین تحقق نخستین پایتخت سالمندی جهان (به مناسبت سال سالمندی)، به این نتیجه رسیده‌اند که در «راند اول» از نظر داوران متخصص، نیازهای پایه‌ی شهر دوستدار سالمند عواملی مانند محل نشستن، سرویس بهداشتی عمومی مناسب، ایمنی و بهداشت معابر و بوستان‌هاست که بر محدودیت‌های جسمانی و گاهی روانی سالمندان تأکید دارد. داوران معتقدند شهر تهران برای پیوستن به شهرهای دوستدار سالمند نیاز به بهسازی دارد و ساختن پل و زیرگذر مناسب کهنسالان در این شهر نادیده مانده است. ایشان در این مورد که تهران مثل الگوی جهانی سده حاضر با چالش سالمندی جمعیت - شهرنشینی - مواجه است، اجماع کامل داشتند. ناامنی بوستان‌ها از جهت تردد دوچرخه و اسکیت سواری و توپ بازی و خطر برخورد با سالمندان و لزوم

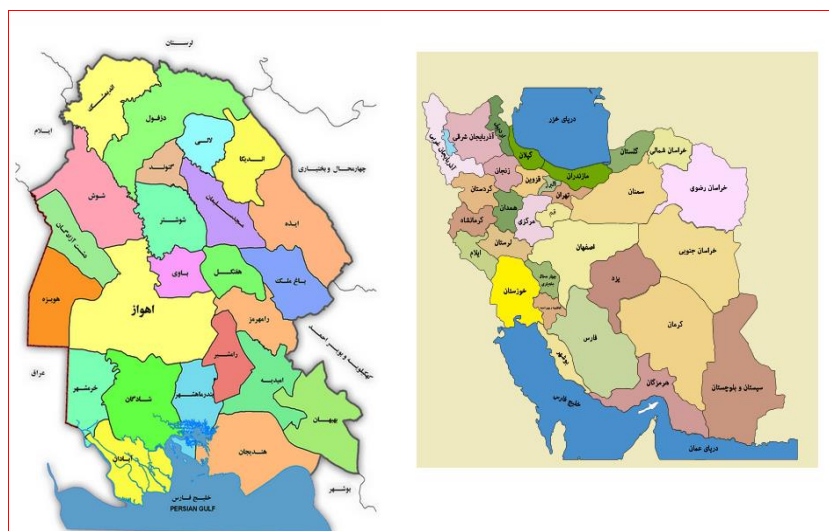
تفکیک فضای این فعالیت‌ها از محل حضور کهنسالان اولویت‌های بعدی توافق شده در بین داوران بوده است. برنامه‌ریزی میان مدت برای پیوستن تهران به جگره شهرهای دوستدار سالمند مورد تأکید همه داوران بوده است.

ضرغامی و فریمانه (۱۳۹۴)، در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی تحلیلی ویژگی‌های جمعیتی و اقتصادی-اجتماعی سالمندان کشور، به این نتیجه رسیده‌اند که درصد سالمندان روستایی حدود ۱ واحد بیش از مناطق شهری است که نشانه‌ای از سالخورده‌تر بودن ساخت سنی جمعیت روستاها می‌باشد. از منظر معلولیت، در بیش‌تر انواع معلولیت‌ها مثل نابینایی و نقایص مربوط به تنه‌ی بدن سهم سالمندان قابل توجه و نشان‌دهنده‌ی این نکته بود که سالمندی همراه با افزایش ناتوانی و معلولیت‌هاست.

محمدی و همکاران (۱۳۹۶)، در مقاله‌ای تحت عنوان تحلیل و ارزیابی نماگرهای جمعیت‌شناسی سالمندی در ایران، به این نتیجه رسیده‌اند که در سال‌های آتی از زاد و ولد و باروری کاسته می‌شود پیش‌بینی می‌شود که جامعه ایران به سمت سالخوردگی سوق پیدا خواهد کرد که این مسئله می‌تواند نتایج و مسائلی از جمله افزایش توجه به تأمین نیازهای سالمندان را نیز با خود به همراه داشته باشد.

محدوده مورد مطالعه

جمعیت شهری استان خوزستان طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، ۳۵۵۴۲۰۵ نفر هست. که بعد از استان‌های تهران، خراسان رضوی، اصفهان، در رتبه‌ی چهارم قرار دارد. طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، تعداد ۱۵۸۴۴۰ نفر افراد ۶۵ و ۶۵ به بالا داشته‌ایم؛ که از این تعداد ۷۷۲۱۵ نفر مرد و ۸۱۲۲۵ نفر زن بوده‌اند. استان خوزستان دارای ۲۷ شهرستان است که در بین ۳۱ استان کشور از لحاظ تعداد شهرستان در رتبه سوم قرار دارد (نگارندگان، ۱۳۹۹).

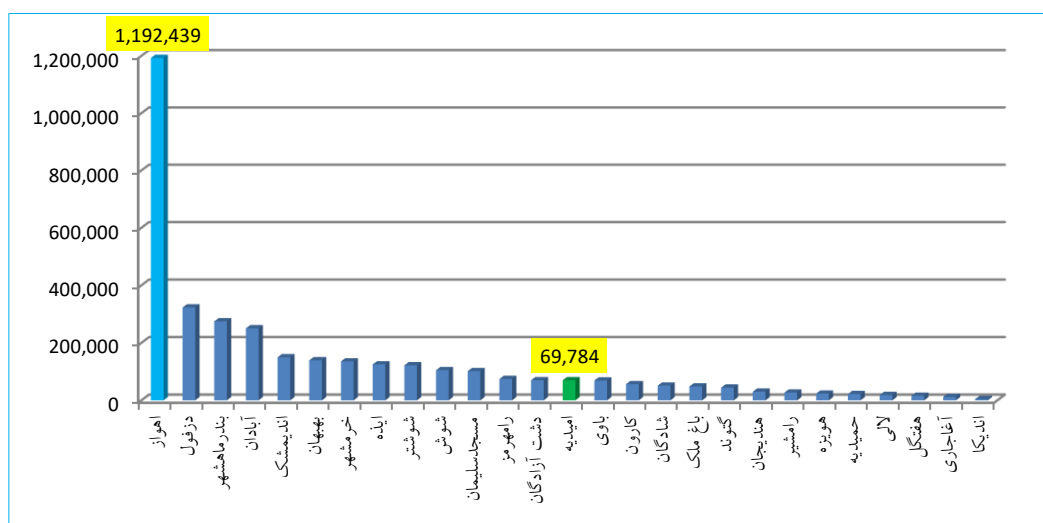

شکل (۱): منطقه مورد مطالعه، نگارندگان، ۱۳۹۹.

جدول (۱): تعداد شهرستان‌های استان خوزستان به ترتیب جمعیت شهری بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵

ردیف	نام شهرستان	تعداد جمعیت شهری	تعداد جمعیت شهری	نام شهرستان	ردیف
۱	اهواز	۱,۱۹۲,۴۳۹	۱۵	باوی	۶۹,۰۲۳
۲	دزفول	۳۲۳,۰۱۹	۱۶	کارون	۵۶,۲۵۲
۳	بندرماهشهر	۲۷۴,۶۵۵	۱۷	شادگان	۵۱,۲۴۱
۴	آبادان	۲۵۰,۵۵۵	۱۸	باغ ملک	۴۸,۲۰۴
۵	اندیمشک	۱۴۹,۷۲۶	۱۹	گتوند	۴۴,۳۵۷
۶	بهبهان	۱۳۹,۲۳۸	۲۰	هندیجان	۳۰,۲۰۷
۷	خرمشهر	۱۳۵,۳۲۸	۲۱	رامشیر	۲۷,۱۰۴
۸	ایذه	۱۲۴,۸۸۹	۲۲	هويزه	۲۳,۲۷۸
۹	شوشتر	۱۲۱,۷۶۵	۲۳	حمیدیه	۲۲,۰۵۷
۱۰	شوش	۱۰۴,۹۹۱	۲۴	لالی	۱۸,۴۷۳
۱۱	مسجدسلیمان	۱۰۱,۵۸۶	۲۵	هفتگل	۱۵,۸۰۲
۱۲	رامهرمز	۷۴,۲۸۵	۲۶	آغاجاری	۱۱,۹۱۲
۱۳	دشت آزادگان	۶۹,۹۵۴	۲۷	اندیکا	۴,۰۸۱
۱۴	امیدیه	۶۹,۷۸۴	کل جمعیت شهری استان		۳,۵۵۴,۲۰۵

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹.

شکل (۲): نمودار مقایسه‌ی جمعیت شهری شهرستان‌های استان خوزستان با هم، نگارندگان، ۱۳۹۹.

مواد و روش‌ها

روش تحقیق در این مقاله ترکیبی است از روش‌های توصیفی تحلیلی، اسنادی و تحلیل ثانویه و بر اساس هدف کاربردی است. برای تحلیل و ارزیابی نماگرهای جمعیت‌شناسی سالمندان کشور از اطلاعات و داده‌های سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل کل جمعیت سالمندان (۶۵ ساله و بالاتر) استان خوزستان است.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

اهواز:

جمعیت شهری شهرستان اهواز در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۱۹۲۴۳۹ نفر بوده؛ که از این تعداد ۶۰۰۶۲۰ نفر مرد و تعداد ۵۹۱۸۱۹ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن برابر با ۵۲۳۴۸ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۶۱۰۷ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۶۲۴۱، هست. از جمعیت شهری شهرستان اهواز ۴/۳۸ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۹/۸۷ درصد مرد و ۵۰/۱۳ درصد زن می‌باشند.

دزفول:

جمعیت شهری شهرستان دزفول در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۳۲۳۰۱۹ نفر بوده؛ که از این تعداد ۱۶۶۰۸۴ نفر مرد و تعداد ۱۵۶۹۳۵ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن برابر با ۵۲۳۴۸ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۶۱۰۷ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۶۵۸۹، هست. از جمعیت شهری شهرستان دزفول ۵/۱۴ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۵۰/۶۱ درصد مرد و ۴۹/۳۹ درصد زن می‌باشند.

ماهشهر:

جمعیت شهری شهرستان ماهشهر در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۲۷۴۶۵۵ نفر بوده؛ که از این تعداد ۱۳۸۰۴۹ نفر مرد و تعداد ۱۳۶۶۰۶ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن برابر با ۹۶۴۸ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۴۷۳ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۵۱۷۵ نفر هست. از جمعیت شهری شهرستان ماهشهر ۳/۵۱ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۶/۳۶ درصد مرد و ۵۳/۶۴ درصد زن می‌باشند.

آبادان:

جمعیت شهری شهرستان آبادان در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۲۵۰۵۵۵ نفر بوده؛ که از این تعداد ۱۲۵۱۸۶ نفر مرد و تعداد ۱۲۵۳۶۹ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۱۲۷۶ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۵۳۲۸ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۵۹۴۸ نفر هست. از جمعیت شهری شهرستان آبادان ۴/۵۰ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۷/۲۵ درصد مرد و ۵۲/۷۵ درصد زن می‌باشند.

اندیمشک:

جمعیت شهری شهرستان اندیمشک در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۴۹۷۲۶ نفر بوده؛ که از این تعداد ۷۵۶۴۷ نفر مرد و تعداد ۷۴۰۷۹ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۷۳۹۸ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۸۱۹ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۵۷۹ هست. از جمعیت شهری شهرستان اندیمشک ۴/۹۴ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۵۱/۶۲ درصد مرد و ۴۸/۳۸ درصد زن می‌باشند.

ایذه:

جمعیت شهری شهرستان ایذه در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۱۲۴۸۸۹، نفر بوده؛ که از این تعداد ۶۲۴۲۲ نفر مرد و تعداد ۶۲۴۶۷ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۵۴۶۵ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۸۳۵ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۶۳۰ هست. از جمعیت شهری شهرستان ایذه ۴/۳۷ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۵۱/۸۸ درصد مرد و ۴۸/۱۲ درصد زن می‌باشند.

بهبهان:

جمعیت شهری شهرستان بهبهان در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۱۳۹۲۳۸، نفر بوده؛ که از این تعداد ۷۰۴۹۸ نفر مرد و تعداد ۶۸۷۴۰ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۸۶۸۲ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۱۱۴ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۵۶۸ هست. از جمعیت شهری شهرستان بهبهان ۶/۲۳ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۷/۳۹ درصد مرد و ۵۲/۶۱ درصد زن می‌باشند.

خرمشهر:

جمعیت شهری شهرستان خرمشهر در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۱۳۵۳۲۸، نفر بوده؛ که از این تعداد ۷۰۴۹۸ نفر مرد و تعداد ۶۸۱۱۰ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۵۹۰۹ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۶۹۰ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۲۱۹ هست. از جمعیت شهری شهرستان خرمشهر ۴/۳۷ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۵/۵۲ درصد مرد و ۵۴/۴۸ درصد زن می‌باشند.

دشت آزادگان:

جمعیت شهری شهرستان دشت آزادگان در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۶۹۹۵۴، نفر بوده؛ که از این تعداد ۳۵۲۸۱ نفر مرد و تعداد ۳۴۶۷۳ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۶۳۳ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۲۴۰ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۳۹۳ هست. از جمعیت شهری شهرستان دشت آزادگان ۳/۷۶ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۷/۹ درصد مرد و ۵۲/۹۱ درصد زن می‌باشند.

شهر رامهرمز:

جمعیت شهری شهرستان رامهرمز در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۷۴۲۸۵، نفر بوده؛ که از این تعداد ۳۷۷۳۷ نفر مرد و تعداد ۳۶۵۴۸ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۱۳۴ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۴۸۸ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۶۴۶ هست. از جمعیت شهری شهرستان رامهرمز ۴/۲۲ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۷/۴۸ درصد مرد و ۵۲/۵۲ درصد زن می‌باشند.

شادگان:

جمعیت شهری شهرستان شادگان در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۵۱۲۴۱، نفر بوده؛ که از این تعداد ۲۶۰۱۲ نفر مرد و تعداد ۲۵۲۲۹ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۸۸۲ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۹۲۶

بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۹۵۶ هست. از جمعیت شهری شهرستان شادگان ۳/۶۷ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۹/۲۰ درصد مرد و ۵۱/۸۰ درصد زن می‌باشند.

شوشتر:

جمعیت شهری شهرستان شوشتر در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۱۲۱۷۶۵، نفر بوده؛ که از این تعداد ۶۱۹۱۲ نفر مرد و تعداد ۵۹۸۵۳ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۵۶۸۷ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۷۵۹ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۹۲۸ هست. از جمعیت شهری شهرستان شوشتر ۴/۶۶ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۸/۵۱ درصد مرد و ۵۱/۴۹ درصد زن می‌باشند.

مسجدسلیمان:

جمعیت شهری شهرستان مسجدسلیمان در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۱۰۱۵۸۶، نفر بوده؛ که از این تعداد ۵۱۵۸۳ نفر مرد و تعداد ۵۰۰۰۳ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۵۶۲۷ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۵۸۳ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۰۴۴ هست. از جمعیت شهری شهرستان مسجدسلیمان ۵/۵۴ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۵/۹۰ درصد مرد و ۵۴/۱۰ درصد زن می‌باشند.

شوش:

جمعیت شهری شهرستان شوش در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۱۰۴۹۹۱، نفر بوده؛ که از این تعداد ۵۳۰۱۳ نفر مرد و تعداد ۵۱۹۷۸ نفر زن بوده‌اند. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۴۷۰ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۲۳۲ نفر بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۲۳۸ هست. از جمعیت شهری شهرستان شوش ۴/۲۶ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۹/۹۳ درصد مرد و ۵۰/۰۷ درصد زن می‌باشند.

باغ‌ملک:

جمعیت شهری شهرستان باغ‌ملک در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۴۸۲۰۴، نفر بوده؛ که از این تعداد ۲۴۶۰۱ نفر مرد و تعداد ۲۳۶۰۳ نفر است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۸۷۷ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۹۲۴ نفر بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۹۵۳ نفر هست. از جمعیت شهری شهرستان باغ‌ملک ۳/۸۹ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۹/۲۳ درصد مرد و ۵۰/۷۷ درصد زن می‌باشند.

امیدیه:

جمعیت شهری شهرستان امیدیه در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۶۹۷۸۴، نفر بوده؛ که از این تعداد ۳۵۵۰۱ نفر مرد و تعداد ۳۴۲۸۳ نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۴۸۴ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۱۲۱ نفر بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۳۶۳ نفر هست. از جمعیت شهری شهرستان امیدیه ۳/۵۶ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۵/۱۳ درصد مرد و ۵۴/۸۷ درصد زن است.

لالی:

جمعیت شهری شهرستان لالی در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۸۴۷۳ نفر بوده؛ که از این تعداد ۹۴۱۰ نفر مرد و تعداد ۹۰۶۳ نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۹۸۴ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۹۲ نفر بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۹۲ هست. از جمعیت شهری شهرستان لالی ۵/۳۳ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۵۰ درصد مرد و ۵۰ درصد زن می‌باشند.

هندیجان:

جمعیت شهری شهرستان هندیجان در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۳۰۲۰۷ نفر بوده؛ که از این تعداد ۱۵۳۷۴ نفر مرد و تعداد ۱۴۸۳۳ نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۵۲۱ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۶۶۲ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۸۵۹ هست. از جمعیت شهری شهرستان هندیجان ۵/۰۴ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۳/۵۲ درصد مرد و ۵۶/۴۸ درصد زن می‌باشند.

رامشیر:

جمعیت شهری شهرستان رامشیر در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۲۷۱۰۴ نفر بوده؛ که از این تعداد ۱۳۵۵۳ نفر مرد و تعداد ۱۳۵۵۱ نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۱۱۷ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۸۵ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۶۳۲ است. از جمعیت شهری شهرستان رامشیر ۴/۱۲ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۳/۴۲ درصد مرد و ۵۶/۵۸ درصد زن می‌باشند.

گتوند:

جمعیت شهری شهرستان گتوند در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۴۴۳۵۷ نفر بوده؛ که از این تعداد ۲۲۸۰۶ نفر مرد و تعداد ۲۱۵۵۱ نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۱۳۰ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۹۹۶ بوده و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۱۳۴ نفر است. از جمعیت شهری شهرستان گتوند ۴/۸۰ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۶/۷۶ درصد مرد و ۵۳/۲۴ درصد زن می‌باشند.

اندیکا:

جمعیت شهری شهرستان اندیکا در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۴۰۸۱ نفر بوده؛ که از این تعداد ۲۰۳۸ نفر مرد و تعداد ۲۰۴۳ نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۲۴ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۱۹ نفر بوده است و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۰۵ نفر هست. از جمعیت شهری شهرستان اندیکا ۵/۴۹ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۵۳/۱۳ درصد مرد و ۴۶/۸۷ درصد زن می‌باشند.

هفتکل:

جمعیت شهری شهرستان هفتکل در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۱۵۸۰۲ نفر بوده؛ که از این تعداد ۸۰۲۱ نفر مرد و تعداد ۷۷۸۱ نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۸۳۹ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۷۸ نفر

بوده است و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۶۱ هست. از جمعیت شهری شهرستان هفتکل ۵/۳۱ درصد ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۵/۰۵ درصد مرد و ۵۴/۹۵ درصد زن می‌باشند.

هویزه:

جمعیت شهری شهرستان هویزه در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۲۳۲۷۸، نفر بوده؛ که از این تعداد ۱۸۲۱ نفر مرد و تعداد ۱۱۴۵۷ نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۸۱۱ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۵۷ بوده است و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۴۵۴ هست. از جمعیت شهری شهرستان هویزه ۳/۴۸ درصد جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۴/۰۲ درصد مرد و ۵۵/۹۸ درصد زن می‌باشند.

باوی:

جمعیت شهری شهرستان باوی در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۶۹۰۲۳، نفر بوده؛ که از این تعداد ۳۴۶۴۶، نفر مرد و تعداد ۳۴۳۷۷، نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۴۵۲ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۱۲۶ بوده است و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۳۲۶ هست. از جمعیت شهری شهرستان باوی ۳/۵۵ درصد جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۵/۹۲ درصد مرد و ۵۴/۰۸ درصد زن می‌باشند.

حمیدیه:

جمعیت شهری شهرستان حمیدیه در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۲۲۰۵۷، نفر بوده؛ که از این تعداد ۱۱۳۲۳، نفر مرد و تعداد ۱۰۷۳۴، نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۷۵۴ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۶۹، بوده است و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۸۵ هست. از جمعیت شهری شهرستان حمیدیه ۳/۴۲ درصد جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۸/۹۴ درصد مرد و ۵۱/۰۶ درصد زن می‌باشند.

آغاجاری:

جمعیت شهری شهرستان آغاجاری در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۱۱۹۱۲ نفر بوده؛ که از این تعداد ۵۸۷۴، نفر مرد و تعداد ۶۰۳۸، نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۶۳۳ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۲۶۸، بوده است و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۳۶۵، هست. از جمعیت شهری شهرستان آغاجاری ۵/۳۱ درصد جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۲/۳۴ درصد مرد و ۵۷/۶۶ درصد زن می‌باشند.

کارون:

جمعیت شهری شهرستان کارون در سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر ۵۶۲۵۲ نفر بوده؛ که از این تعداد ۲۸۹۶۶، نفر مرد و تعداد ۲۷۲۸۶، نفر زن است. جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر آن ۱۸۶۶ نفر است. جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۹۲۸، بوده است و جمعیت زنان ۶۵ ساله و بالاتر آن ۹۳۸، هست. از جمعیت شهری شهرستان کارون ۳/۳۲ درصد جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر هستند؛ که از این تعداد ۴۹/۷۳ درصد مرد و ۵۰/۲۷ درصد زن می‌باشند.

بررسی وضعیت سالمندی جمعیت شهری شهرستان‌های خوزستان بر اساس شاخص سه سطحی سازمان ملل متحد:

سازمان ملل متحد کشورها را دارای سه نوع ساخت جمعیتی جوان، بزرگسال و سالخورده معرفی می‌کند. معیار این تقسیم‌بندی، نسبت جمعیت سالخورده ۶۵ ساله و بالاتر در کشورها است؛ بر مبنای این تقسیم‌بندی، کشورهای دارای جمعیت جوان کشورهایی هستند که نسبت سالخوردگان آنها زیر ۴ درصد باشد، کشورهای دارای جمعیت بزرگسال، کشورهایی می‌باشند که نسبت سالخوردگان آنها بین ۴ تا ۶ درصد باشد و کشورهایی به‌عنوان کشورهای دارای جمعیت سالخورده شناخته می‌شوند که نسبت جمعیت سالمند آنها ۷ درصد یا بیشتر باشد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۳). بر این اساس اگر ۱۲ درصد از کل جمعیت بیش از ۶۰ سال و بالاتر و یا ۱۰ درصد از کل جمعیت بیش از ۶۵ سال و بالاتر باشد جمعیت سالخورده تلقی می‌شود (محمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۳).

- طبق شاخص سه سطحی سازمان ملل ۹ شهرستان کارون با ۳/۳۲، حمیدیه ۳/۴۲، هویزه ۳/۴۸، ماهشهر ۳/۵۱، باوی ۳/۵۵، امیدیه ۳/۳۶، شادگان ۳/۶۷، دشت آزادگان ۳/۷۶، باغملک ۳/۸۹ درصد جزء شهرستان‌های با جمعیت جوان به حساب می‌آیند. که در این بین سه شهرستان شادگان با ۳/۶۷، دشت آزادگان با ۳/۷۶ و باغملک با ۳/۸۹ درصد در آینده‌ای نزدیک و زودتر از سایر شهرستان‌های با جمعیت جوان به گروه شهرستان‌های با جمعیت بزرگسال می‌پیوندند.

- طبق شاخص سه سطحی سازمان ملل ۱۷ شهرستان رامشیر با ۴/۱۲، رامهرمز با ۴/۲۲، شوش با ۴/۲۶، خرمشهر با ۴/۳۷، ایذه با ۴/۳۷، اهواز با ۴/۳۸، آبادان با ۴/۵، شوشتر با ۴/۶۶، گتوند با ۴/۸، اندیمشک با ۴/۹۴، هندیجان با ۵/۰۴، دزفول با ۵/۱۴، آغاجاری با ۵/۳۱، هفتکل با ۵/۳۱، لالی با ۵/۳۳، اندیکا با ۵/۴۹ و مسجدسلیمان با ۵/۵۴، درصد جزء شهرستان‌های با جمعیت جمعیت بزرگسال به حساب می‌آیند. که در این بین شهرستان مسجدسلیمان با ۵/۵۴، در آینده‌ای نزدیک و زودتر از سایر شهرستان‌های با جمعیت بزرگسال به گروه شهرستان‌های با جمعیت سالخورده می‌پیوندد.

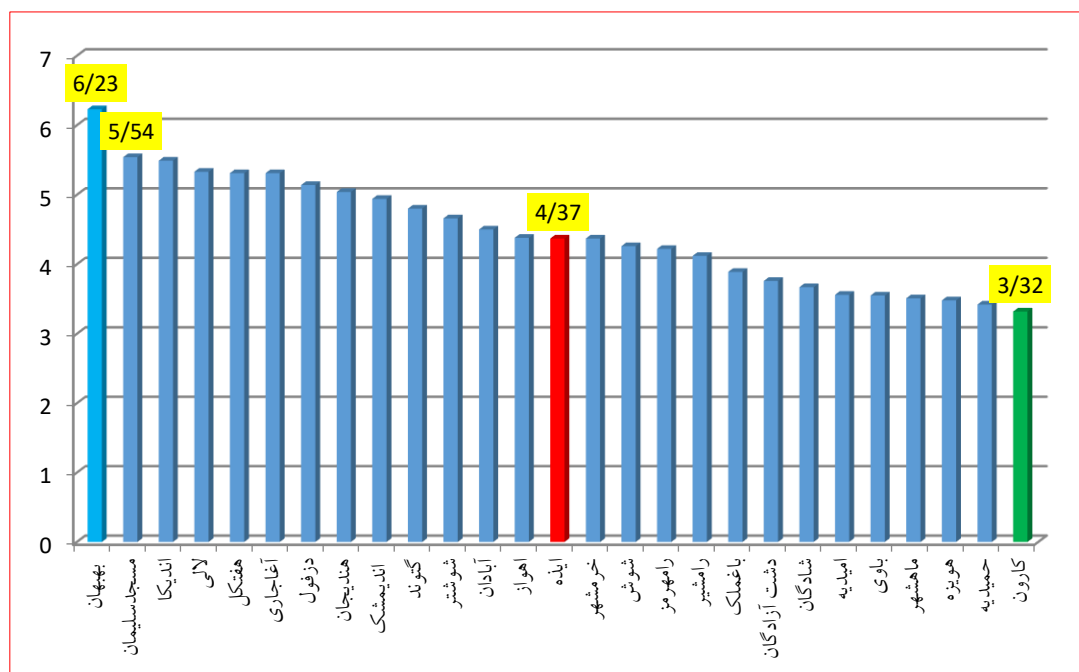
- طبق شاخص سه سطحی سازمان ملل شهرستان بهبهان با ۶/۲۳، درصد جزء شهرستان‌های با جمعیت سالخورده به حساب می‌آید. شرح مبسوط وضعیت شهرستان‌های خوزستان از لحاظ شاخص سه سطحی سازمان ملل متحد در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول (۲): رتبه و میزان جمعیت سالمند (۶۵ ساله و بالاتر)، مردان و زنان (کل جمعیت شهری) شهری شهرستان‌های استان خوزستان

شماره	نام شهرستان	درصد جمعیت سالمند	شاخص تناسلی سالخوردگی	رتبه	نام شهرستان	درصد جمعیت سالمند	شاخص تناسلی سالخوردگی	رتبه
۱	بهبهان	۶/۲۳	سالخورده	۱۵	خرمشهر	۴/۳۷	بزرگسال	۱
۲	مسجدسلیمان	۵/۵۴	بزرگسال	۱۶	شوش	۴/۲۶	بزرگسال	۲
۳	اندیکا	۵/۴۹	بزرگسال	۱۷	رامهرمز	۴/۲۲	بزرگسال	۳
۴	لالی	۵/۳۳	بزرگسال	۱۸	رامشیر	۴/۱۲	بزرگسال	۴
۵	هفتکل	۵/۳۱	بزرگسال	۱۹	باغملک	۳/۸۹	جوان	۵
۶	آغاجاری	۵/۳۱	بزرگسال	۲۰	دشت آزادگان	۳/۷۶	جوان	۶
۷	دزفول	۵/۱۴	بزرگسال	۲۱	شادگان	۳/۶۷	جوان	۷
۸	هندیجان	۵/۰۴	بزرگسال	۲۲	امیدیه	۳/۵۶	جوان	۸
۹	اندیمشک	۴/۹۴	بزرگسال	۲۳	باوی	۳/۵۵	جوان	۹

۱۰	گتوند	۴/۸	بزرگسال	۲۴	ماهشهر	۳/۵۱	جوان
۱۱	شوشتر	۴/۶۶	بزرگسال	۲۵	هویزه	۳/۴۸	جوان
۱۲	آبادان	۴/۵	بزرگسال	۲۶	حمیدیه	۳/۴۲	جوان
۱۳	اهواز	۴/۳۸	بزرگسال	۲۷	کارون	۳/۳۲	جوان
۱۴	ایذه	۴/۳۷	بزرگسال	میانگین میان‌سال‌ی جمعیت		۴/۴۶	شهری استان

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹.

شکل (۳): نمودار رتبه و میزان جمعیت سالمند (۶۵ ساله و بالاتر)، مردان و زنان (کل جمعیت شهری) شهرستان‌های استان خوزستان، نگارندگان، ۱۳۹۹.

- بررسی وضعیت جنسی سالمندان جمعیت شهری استان خوزستان:

نسبت جنسی یک جمعیت تا حد زیادی بستگی به مرگ و میر نسبی مردان و زنان و در مناطقی که مهاجرت متناهی وجود دارد بستگی به توزیع نسبی و جنسی مهاجرین به داخل و یا به خارج دارد. در جمعیت‌هایی که مردان سهم بیشتری از مهاجران را به خود اختصاص می‌دهند از نسبت جنسی بالاتری برخوردارند. در مقابل چنانچه مهاجرت به میزان قابل توجهی صورت نگرفته باشد، مرگ و میر کمتر زنان سبب می‌شود که نسبت جنسی با افزایش سن به طور پیوسته و یکنواخت سریعاً کاهش یابد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۵). در اکثر کشورهای جهان زنان سهم بیشتری از جمعیت سالمند را به خود اختصاص می‌دهند. عدم تعادل جنس در سنین سالمندی مسائل زیادی برای افراد سالمند و جامعه ایجاد می‌کند. دلیل عمده بیشتر بودن زنان نسبت به مردان در سنین سالمندی این است که میزان‌های مرگ و میر مردان در تمامی سنین بیشتر از میزان‌های مرگ و میر زنان است. معمولاً با افزایش سن بر تعداد زنان نیز اضافه می‌شود. علاوه بر این بهبود سلامت زنان باعث افزایش امید به زندگی در آن‌ها شده است (قیصریان، ۱۳۸۸: ۱۵). بدیهی است که سالخورده شدن جمعیت صرفاً به معنای افزایش تعداد سالمندان نیست. سالخورده شدن جمعیت بیش از هر چیز

معلول دو عامل است: اول کاهش باروری و تداوم آن در یک دوره نسبتاً طولانی مدت و دوم، کاهش مرگ و میر یا افزایش امید به زندگی. در کنار این دو عامل، مؤلفه‌ی سوم جمعیتی یعنی مهاجرت هم می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در سالخوردگی جمعیت به‌ویژه در سطح منطقه‌ای و نواحی مختلف یک کشور داشته باشد (ضرامی و فریمانه، ۱۳۹۴: ۱۴۶-۱۴۷). جمعیت شهری استان خوزستان طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، ۳۵۵۴۲۰۵ نفر بود. که از این تعداد ۱۵۸۴۴۰ نفر افراد ۶۵ و ۶۵ به بالا بوده‌اند؛ از این تعداد ۷۷۲۱۵ نفر مرد و ۸۱۲۲۵ نفر زن بوده‌اند. وضعیت جنسی سالمندان در شهرهای استان خوزستان متفاوت می‌باشد که این امر ضرورت توجه به پراکنش جغرافیایی سالمندان را می‌رساند. با دقت در جدول شماره ۳ و ۴ متوجه می‌شویم که از ۲۷ شهرستان استان ۳ شهرستان اندیکا با ۵۳/۱۳، ایذه با ۵۱/۸۸ و اندیمشک با ۵۱/۶۲ درصد سالخوردگی جمعیت شهری آن‌ها به سالخوردگان مرد تعلق دارد و در واقع بیشترین تعداد سالمندان این شهرستان‌ها را سالمندان مرد تشکیل می‌دهند. با این حساب در این شهرستان‌ها ما با سالخوردگی مردانگی روبرو هستیم. لازم به ذکر است که وضعیت سالخوردگی جمعیتی در شهرستان لالی برابر می‌باشد؛ به نحوی که ۵۰ درصد سالخوردگان را مرد و ۵۰ درصد دیگر را سالخوردگان زن تشکیل می‌دهند. شرح مبسوط وضعیت ذکر شده در جدول شماره ۳ آمده است. با دقت در جدول شماره ۴ متوجه می‌شویم که از ۲۷ شهرستان استان ۲۲ شهرستان؛ آغاجاری با ۵۷/۶۶، رامشیر با ۵۶/۵۸، هندیجان با ۵۶/۴۸، هویزه با ۵۵/۹۸، هفتکل با ۵۴/۹۵، امیدیه با ۵۴/۸۷، خرمشهر با ۵۴/۴۸، مسجدسلیمان با ۵۴/۱، باوی با ۵۴/۰۸، ماهشهر با ۵۳/۶۴، گتوند با ۵۳/۲۴، دشت آزادگان با ۵۲/۹۱، آبادان با ۵۲/۷۵، بهبهان با ۵۲/۶۱، رامهرمز با ۵۲/۵۲، شادگان با ۵۱/۸، شوشتر با ۵۱/۴۹، حمیدیه با ۵۱/۰۶، باغملک با ۵۰/۷۷، کارون با ۵۰/۲۷، اهواز با ۵۰/۱۳، و شوش با ۵۰/۰۷، درصد زنان ۶۵ ساله و بالاتر بیشتر آنان‌ها از درصد جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن‌ها بیشتر بوده و در واقع در این ۲۲ شهرستان ما با پدیده سالمندی زنانگی مواجه هستیم. از آنجا که از ۲۷ شهرستان استان خوزستان ۳ شهرستان تعداد سالمندان مرد بیشتر بوده (سالمندی مردانگی)، و از ۲۷ شهرستان استان خوزستان در ۲۲ شهرستان این استان درصد زنان ۶۵ ساله و بالاتر بیشتر آنان‌ها از درصد جمعیت مردان ۶۵ ساله و بالاتر آن‌ها بیشتر بوده است پس نتیجه می‌گیریم که نوع سالمندی حاکم بر خوزستان سالمندی زنانگی می‌باشد.

جدول (۳): رتبه‌بندی شهرهای استان خوزستان بر اساس میزان جمعیت مردان سالمند (۶۵ ساله و بالاتر)

رتبه	نام شهرستان	جمعیت سالمند مردان	رتبه	نام شهرستان	جمعیت سالمند مردان
۱	اندیکا	۵۳/۱۳	۱۵	بهبهان	۴۷/۳۹
۲	ایذه	۵۱/۸۸	۱۶	آبادان	۴۷/۲۵
۳	اندیمشک	۵۱/۶۲	۱۷	گتوند	۴۷/۷۶
۴	دزفول	۵۰/۶۱	۱۸	ماهشهر	۴۶/۳۶
۵	لالی	۵۰	۱۹	باوی	۴۵/۹۲
۶	شوش	۴۹/۹۳	۲۰	مسجدسلیمان	۴۵/۹
۷	اهواز	۴۹/۸۷	۲۱	خرمشهر	۴۵/۵۲
۸	کارون	۴۹/۷۳	۲۲	امیدیه	۴۵/۱۳
۹	باغملک	۴۹/۲۳	۲۳	هفتکل	۴۵/۰۵
۱۰	شادگان	۴۹/۲	۲۴	هویزه	۴۴/۰۲
۱۱	حمیدیه	۴۸/۹۴	۲۵	هندیجان	۴۳/۵۲
۱۲	شوشتر	۴۸/۵۱	۲۶	رامشیر	۴۳/۴۲

۱۳	دشت آزادگان	۴۷,۹	۲۷	آغاچاری	۴۲/۳۴	
۱۴	رامهرمز	۴۷,۴۸	میانگین میان سالی جمعیت مردان شهری استان خوزستان			۴۷/۶۵

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹.

جدول (۴): رتبه‌بندی شهرهای استان خوزستان بر اساس میزان جمعیت زنان سالمند (۶۵ ساله و بالاتر)

رتبه	نام شهرستان	جمعیت سالمند زنان	رتبه	نام شهرستان	جمعیت سالمند زنان	
۱	اندیکا	۵۷/۶۶	۱۵	بهبهان	۵۲/۵۲	
۲	ایذه	۵۶/۵۸	۱۶	آبادان	۵۱/۸	
۳	اندیمشک	۵۶/۴۸	۱۷	گتوند	۵۱/۴۹	
۴	دزفول	۵۵/۹۸	۱۸	ماهشهر	۵۱/۰۶	
۵	لالی	۵۴/۹۵	۱۹	باوی	۵۰/۷۷	
۶	شوش	۵۴/۸۷	۲۰	مسجد سلیمان	۵۰/۲۷	
۷	اهواز	۵۴/۴۸	۲۱	خرمشهر	۵۰/۱۳	
۸	کارون	۵۴/۱	۲۲	امیدیه	۵۰/۰۷	
۹	باغملک	۵۴/۰۸	۲۳	هفتکل	۵۰	
۱۰	شادگان	۵۳/۶۴	۲۴	هويزه	۴۹/۳۹	
۱۱	حمیدیه	۵۳/۲۴	۲۵	هنديجان	۴۸/۳۸	
۱۲	شوشتر	۵۲/۹۱	۲۶	رامشیر	۴۸/۱۲	
۱۳	دشت آزادگان	۵۲/۷۵	۲۷	آغاچاری	۴۶/۸۷	
۱۴	رامهرمز	۵۲/۶۱	میانگین میان سالی جمعیت زنان شهری استان خوزستان			۵۲/۴۱

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹.

جدول (۵): وضعیت جنسی سالمندی در استان خوزستان

ردیف	نام شهرستان	کل ۶۵ ساله و بالاتر (مرد و زن)	۶۵ ساله و بالاتر مرد	۶۵ ساله و بالاتر زن	درصد سالمندی زنان	درصد سالمندی مردان	نوع سالمندی
۱	آغاچاری	۶۳۳	۲۶۸	۳۶۵	۵۷/۶۶	۴۲/۳۴	سالمندی زنانگی
۲	رامشیر	۱۱۱۷	۴۸۵	۶۳۲	۵۶/۵۸	۴۳/۴۲	سالمندی زنانگی
۳	هندیجان	۱۵۲۱	۶۶۲	۸۵۹	۵۶/۴۸	۴۳/۵۲	سالمندی زنانگی
۴	هويزه	۸۱۱	۳۵۷	۴۵۴	۵۵/۹۸	۴۴/۰۲	سالمندی زنانگی
۵	هفتکل	۸۳۹	۳۷۸	۴۶۱	۵۴/۹۵	۴۵/۰۵	سالمندی زنانگی
۶	امیدیه	۲۴۸۴	۱۱۲۱	۱۳۶۳	۵۴/۸۷	۴۵/۱۳	سالمندی زنانگی
۷	خرمشهر	۵۹۰۹	۲۶۹۰	۳۲۱۹	۵۴/۴۸	۴۵/۵۲	سالمندی زنانگی
۸	مسجدسلیمان	۵۶۲۷	۲۵۸۳	۳۰۴۴	۵۴/۱	۴۵/۹	سالمندی زنانگی
۹	باوی	۲۴۵۲	۱۱۲۶	۱۳۲۶	۵۴/۰۸	۴۵/۹۲	سالمندی زنانگی
۱۰	ماهشهر	۹۶۴۸	۴۴۷۳	۵۱۷۵	۵۳/۶۴	۴۶/۳۶	سالمندی زنانگی

۱۱	گتوند	۲۱۳۰	۹۹۶	۱۱۳۴	۵۳/۲۴	۴۶/۷۶	سالمندی زنانگی
۱۲	دشت آزادگان	۲۶۳۳	۱۲۴۰	۱۳۹۳	۵۲/۹۱	۴۷/۹	سالمندی زنانگی
۱۳	آبادان	۱۱۲۷۶	۵۳۲۸	۵۹۴۸	۵۲/۷۵	۴۷/۲۵	سالمندی زنانگی
۱۴	بهبهان	۸۶۸۲	۴۱۱۴	۴۵۶۸	۵۲/۶۱	۴۷/۳۹	سالمندی زنانگی
۱۵	رامهرمز	۳۱۳۴	۱۴۸۸	۱۶۴۶	۵۲/۵۲	۴۷/۴۸	سالمندی زنانگی
۱۶	شادگان	۱۸۸۲	۹۲۶	۹۵۶	۵۱/۸	۴۹/۲	سالمندی زنانگی
۱۷	شوشتر	۵۶۸۷	۲۷۵۹	۲۹۲۸	۵۱/۴۹	۴۸/۵۱	سالمندی زنانگی
۱۸	حمیدیه	۷۵۴	۳۶۹	۳۸۵	۵۱/۰۶	۴۸/۹۴	سالمندی زنانگی
۱۹	باغملک	۱۸۷۷	۹۲۴	۹۵۳	۵۰/۷۷	۴۹/۲۳	سالمندی زنانگی
۲۰	کارون	۱۸۶۶	۹۲۸	۹۳۸	۵۰/۲۷	۴۹/۷۳	سالمندی زنانگی
۲۱	اهواز	۵۲۳۴۸	۲۶۱۰۷	۲۶۲۴۱	۵۰/۱۳	۴۹/۸۷	سالمندی زنانگی
۲۲	شوش	۴۴۷۰	۲۲۳۲	۲۲۳۸	۵۰/۰۷	۴۹/۹۳	سالمندی زنانگی
۲۳	لالی	۹۸۴	۴۹۲	۴۹۲	۵۰	۵۰	سالمندی زنانگی - مردانگی
۲۴	دزفول	۵۲۳۴۸	۲۶۱۰۷	۱۶۵۸۹	۴۹/۳۹	۵۰/۶۱	سالمندی مردانگی
۲۵	اندیمشک	۷۳۹۸	۳۸۱۹	۳۵۷۹	۴۸/۳۸	۵۱/۶۲	سالمندی مردانگی
۲۶	ایذه	۵۴۶۵	۲۸۳۵	۲۶۳۰	۴۸/۱۲	۵۱/۸۸	سالمندی زنانگی
۲۷	اندیکا	۲۲۴	۱۱۹	۱۰۵	۴۶/۸۷	۵۳/۱۳	سالمندی زنانگی

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹.

بحث و نتیجه گیری

در سال‌های اخیر سطح پایین باروری فقط در حوزه مسائل و مشکلات جوامع توسعه یافته محدود نمانده و به دلیل تغییر ناگهانی روند و الگوهای باروری از سطوح بسیار بالا به سطوحی پایین و حتی پایین‌تر از میزان جانشینی، نگرانی ناشی از آن گریبان کشورهای در حال توسعه‌ای مانند ایران را گرفته است. یکی از پدیده‌های جهان امروز، افزایش سن و پیر شدن جمعیت است. با توجه به نتایج به دست آمده از بین ۲۷ شهرستان استان ۲۲ شهرستان دارای سالمندی زنانگی (جمعیت غالب سالمند زنان) هستند، ۴ شهرستان دارای سالمندی مردانگی (جمعیت غالب سالمند مردان) هستند و در شهرستان لالی تعداد سالمندان زن و مرد برابر هستند. بنابراین جمعیت استان خوزستان با سالمندی زنانگی روبرو هستیم. بیشترین تعداد سالمند را در بهبهان داریم با ۶/۲۳ درصد جمعیت (پیرترین شهرستان استان) و کم‌ترین میزان سالمند را در کارون (جوان‌ترین شهرستان استان) داریم. بیشترین سالمند زن را در شهر آغاجاری داریم با ۵۷/۶۶ درصد و بیشترین سالمند مرد را در شهر اندیکا داریم با ۵۳/۱۳ درصد. طبق شاخص سه سطحی سازمان ملل از ۲۷ شهرستان استان ۹ شهرستان جوان، ۱۷ شهرستان بزرگسال و یک شهرستان (بهبهان با ۶/۲۳)، سالخورده است. در حال حاضر جمعیت شهری استان خوزستان مرحله‌ی انتقال ساختار سنی جمعیت از جوانی به بزرگسالی و سالخوردگی را تجربه می‌کند. با این که جمعیت سالمند سهم کمی از جمعیت استان خوزستان را به خود اختصاص داده است، اما آهنگ پرشتاب کاهش باروری در استان و کل کشور طی دو دهه‌ی اخیر، فزونی سرعت رشد جمعیت سالمند در مقایسه با رشد کل کشور و پیش‌بینی افزایش تعداد سهم سالخوردگان در سال‌های آتی، لزوم برنامه‌ریزی آینده‌نگر برای کنترل مسائل مربوط به این

گروه از جمعیت را مورد تأکید قرار می‌دهد. با توجه به این که این گروه به عنوان یک گروه ویژه، نیازهای ویژه و خاص خود را دارند ضروری است که شهرها با این نیازها تطبیق یابند.

منابع

- زنجانی، حبیب‌الله. (۱۳۶۹)، «مجموعه مباحث و روش‌های شهرسازی»، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی.
- ضرغامی، حسین، فریمانه، محمود. (۱۳۹۴)، «بررسی تحلیلی ویژگی‌های جمعیتی و اقتصادی - اجتماعی سالمندان کشور»، مجله بررسی‌های آمار رسمی ایران، سال ۲۶، شماره ۲، ۱۳۹-۱۶۰.
- ضرغامی، حسین، میرزایی، محمدی. (۱۳۹۴)، «سالخوردگی جمعیت ایران در چهار دهه پیشرو»، دو فصلنامه علمی - پژوهشی الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی، ۳ (۶): ۷۳-۹۴.
- قیصریان، اسحاق. (۱۳۸۸)، بررسی ابعاد اجتماعی، اقتصادی پدیده سالمندی در ایران، جمعیت، ۱۶ (شماره ۶۹ و ۷۰): ۲۸-۱.
- محمدی، قاسم علی، آرمند، محمدعلی، دلبازی اصل، مجتبی. (۱۳۹۶)، تحلیل و ارزیابی نماگرهای جمعیت‌شناسی سالمندی در ایران، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی، ۳ (۱): ۴۲-۵۱.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، کل کشور، سال ۱۳۳۵.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، کل کشور، سال ۱۳۴۵.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، کل کشور، سال ۱۳۵۵.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، کل کشور، سال ۱۳۶۵.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، کل کشور، سال ۱۳۷۵.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، کل کشور، سال ۱۳۸۵.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، کل کشور، سال ۱۳۹۰.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، کل کشور، سال ۱۳۹۵.
- میرچولی، الهام، داودپور، زهره. (۱۳۹۴)، «شهر مطلوب سالمندان (تطبیق شهرها با نیازهای سالمندان)»، انتشارات اندیشه‌سرا، چاپ سوم.
- میرزائی، محمد، شمس قهفرخی، مهری. (۱۳۸۶)، «جمعیت‌شناسی سالمندان در ایران بر اساس سرشماری‌های ۱۳۸۵-۱۳۳۵»، مجله سالمندی ایران، ۲ (۳): ۳۲۶-۳۳۱.
- میرفلاح نصیری، سید نعمت‌الله. (۱۳۸۶)، «مشخصه‌های جمعیت شناختی سالمندی جمعیت و نماگرهای مربوط در ایران»، گزیده مطالب آماری، ۱۸ (۲): ۱-۱۳.
- نایب حبیب، سمیرا. (۱۳۹۱)، «بررسی روندهای شاخص‌های سالمندی در ایران و مقایسه‌ی آن با کشورهای منتخب حوزه‌ی آسیا و اقیانوسیه»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد (جمعیت‌شناسی)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی.
- نعمتی، داریوش، آقابخشی، حبیب. (۱۳۹۲)، «تهران شهر دوستدار سالمند، گام‌های آغازین تحقق نخستین پایتخت سالمندی جهان (به مناسبت سال سالمندی)»، فصلنامه پژوهش اجتماعی، ۶ (۱۸): ۱۵-۴۴.

